

Budapest, 1956 március 4.

Kedves Rákosi Elvtárs!

A Kossuthdíj Bizottság idei tárgyalásai alkalmával olyan jelentések merültek fel, amelyekre a párt figyelmét felhívni kommunista kötelességemnek tartom

A legfontosabb: egyes döntések helytelen és káros volta. Két esetet emelek ki saját kompetenciám köréből. Az első Szabó Imre elvtárs esete. Az Akadémia társadalomtudományi osztálya "A burzsoa állam- és jogbölcselet Magyarországon" című művét elsőosztályú Kossuthdíjra javasolta. Az albizottság Andics elvtársnő közbelépésére második osztályra szállította le. Az elnökség "nem javasolta", mire a plénum - természetesen - törülte a díjazandók sorából.

Ezt a határozatot helytelennek és károsnak tartom.

1/ mert Szabó Imre könyve önálló forráskutatások alapján létrejött, eredeti koncepciójú, marxista mű, mely teljes mértékben megérdemli a Kossuthdíjat. /Itt szeretném megjegyezni, hogy bár a jog egész területén nem vagyok szakember, jogfilozófiával és államelmélettel 50 éve foglalkozom és így szakmailag is illetékesnek tartom magamat az ilyen művek megítélésére./

2/ mert Szabó Imre könyve a magyar gondolkodás történetében uttörő mű és díjazásának elutasításában a gondolkodástörténettel szemben nálunk igen erősen képviselt nihilizmus mutatkozik meg, melyet a szovjetfilozófia az utolsó időben igen élesen elítél.

3/ mert pártunk harmadik kongresszusa központi feladatnak tűzte ki a Horthy-korszak ideológiájának marxista bírálatát. Szabó Imre egyike az elsőeknek, aki ezt a feladatot saját területén belül előre vitte.

4/ mert jogászaink marxista fejlődésében Szabó Imrének és e művének nagy jelentősége van. Helytelen és káros, ha egyes területeken /például irodalomtörténet/ marxista szempontból felette problematikus műveket jutalmazunk, itt pedig sokkal fejlettebbeket mellőzünk.

A másik kérdés Mészáros István elvtárs esete. Mészáros István fiatal munkásszarmazású kutató. Műve "Szatira és valóság" az esztétika egy égetően aktuális kérdését ragadja meg, amellyel például a szovjet közvélemény már évek óta foglalkozik. Mészáros elvtárs a probléma történetéből, annak marxista bírálatából indul ki és nagyjelentőségű eredeti eredményekhez jut a szatira esztétikai mivoltának és társadalmi szerepének meghatározásában. Mészáros könyvét - nemzetközi méretben is - az utolsó évek egyik kiemelkedő teljesítményének tartom.

Itt azonban ki kell térnem a bizottság munkájának módszereire is. Mészáros könyvét mint esztétikai, tehát tudományos művet ajánlotta az Akadémia társadalomtudományi osztálya Kossuthdíjra. Ennek ellenére az - arra nem illetékes - irodalmi bizottság elé utalták.

Mikor ez ellen tiltakoztam, Friss elvtárs albizottságunk elnöke kitzúzte tárgyalásra. Andics elvtársnő ellenben a megtörtént döntést véglegesnek akarta minősíteni. Mikor én kétségbe vontam az irodalmi bizottság tudományos kompetenciáját az esztétika általános elméleti kérdéseiben, Horváth Márton és Király István elvtársak tekintélyére hivatkozott. Nem vagyok tulságosan szerénytelen ember, de nem tudom nevetni vagy felhábródni kell azon, hogy a nevezett elvtársak - akiknek egyéb érdemeit itt nem vitatom - a tudományos esztétika terén mint tekintélyek szerepelnek. Az albizottság után Andics elvtársnő szavazata ellenében harmadik díjra javasolta Mészáros könyvét. Az elnökség őt se "javasolta" és így az ő jelöltségét is elutasították.

Az elmondottak alapján arra kérem Rákosi elvtársat tegye újabb megfontolás tárgyává Szabó és Mészáros elvtársak ügyét. A Minisztertanácsnak mint legfelsőbb fórumnak még módjában áll Szabó és Mészáros elvtársaknak megadni a Kossutdíjat, s ez véleményem szerint a marxista tudomány fejlődését hazánkban elő fogja mozdítani.

Még csak egy megjegyzést kell tennem a munkamódszerről. Mivel a végső döntés a Minisztertanács kezében van, a pártnak módjában áll, a bizottság munkáját felülbírálni. Helytelen és káros módszer azonban a sibilás és parancsolgatás ama kombinációja, mely most uralkodik. Ez elnökség ugyanis az albizottság javaslatait vagy javasolja vagy elutasítja. Ehhez kétségkívül joga van. De ha egyrészt az elutasítást semmivel sem indokolja meg, másrészt a párt kulturális osztálya figyelmezteti a kommunista bizottsági tagokat, hogy az elnökség határozatával szemben nem szabad fellépniük - úgy ez a bizottságok munkáját üres komédiává alakítja és komoly tudósokat gondolkodóba ejt: mi értelme van részvételüknek a Kossuthdíj bizottságban?

Elvtársi üdvözlettel

MTA FIL. INT.

Lukács Arch.